

GRAIMÉAR GAEILGE na mBRÁITHRE CRÍOSTAÍ

An Gúm

BAILE ÁTHA CLIATH

Foilsíodh den chéad uair le haghaidh na mBráithre Críostaf
ag M.H. Mac an Ghoill agus a Mhac Teo. 1960

Eagrán Nua (bog) © Rialtas na hÉireann 1985
An tEagrán Nua seo © Rialtas na hÉireann 1999

Gach ceart ar cosnamh. Ní ceadmhach aon chuid den fhoilseachán seo a atáirgeadh, a chur i
gcomhad athfhála, ná a tharchur ar aon mhodh ná slí, bíodh sin leictreonach, meicniúil,
bunaithe ar fhótachóipeáil, ar thaifeadadh nó eile gan cead a fháil roimh ré ón bhfoilsitheoir.

Arna chlóchur ag
Arna chlóbhualadh in Éirinn ag

Le ceannach díreach ó:	Nó tríd an bpost ó:
Siopa Fhoilseacháin an Rialtais,	An Rannóg Postdóla
Sráid Theach Laighean,	Foilseacháin an Rialtais,
Baile Átha Cliath 2.	4-5 Bóthar Fhearchair,
	Baile Átha Cliath 2.

An Gúm

tulmhaisiú

An Bráthair Liam A. Ó hAnluain (1910-1992)

Céad-Eagarthóir *Graiméar Gaeilge na mBráithre Críostaí*

CLÁR

Réamhrá

Noda

- 1 An Aibítir & na Fuaimeanna
- 2 Téarmaí Gramadaí
- 3 Ceannlitreacha; Fleiscfní; an Uaschamóg
- 4 An Séimhiú
- 5 Na Réamhlitreacha
- 6 An tInfhilleadh
- 7 An tAlt
- 8 Inscne & Deilbhíocht an Ainmfhocail
- 9 Comhréir an Ainmfhocail
- 10 Sloinnte
- 11 An Aidiacht
- 12 Na hUimhreacha
- 13 Na Forainmnigh
- 14 Deilbhíocht an Bhriathair
- 15 Comhréir an Bhriathair
- 16 Comhréir na Copaile
- 17 Deilbhíocht an Ainm Bhriathartha
- 18 Comhréir an Ainm Bhriathartha
- 19 An Aidiacht Bhriathartha & na Rangabhálacha
- 20 Na Míreanna Briathartha
- 21 An Dobhriathar
- 22 An Réamhfhocail

- 23 An Cónasc
- 24 Déanamh na bhFocal
- 25 An Abairt Shimplí: an Príomhchlásal
- 26 Clásail Chomhordaitheacha
- 27 An Clásal Coibhneasta ina Chlásal Aidiachtach
- 33 Clásail Choibhneasta nach Clásail Aidiachtacha
- 34 An Clásal Ainmfhoclach
- 35 Clásail Aidhme & Clásail Ama
- 36 Clásail Chúise: Clásail Imthoisceacha: Clásail Iarmhartacha
- 37 An Clásal Coinníollach
- 38 Clásail Fhaomhacha & Clásail Chomparáideacha
- 39 Clásail Chuimsitheacha & Clásail Neamhchúiseacha
- 40 An Chlaoninsint
- 41 Parsáil & Taifeach

Aguisín: Briathra; Ainmneacha Briathartha; Aidiachtaí Briathartha

INNÉACS

Treoir d'Fhocail Áirithe

Réamhrá leis an gCéad Eagrán

Leabhar é seo le haghaidh daoine a bhfuil eolas acu cheana féin ar bhunrialacha na deilbhíochta agus na comhréire agus a dteastaíonn uathu eolas níos cruinne a fháil ar cheart agus ar shaibhreas na Gaeilge.

Tá an deilbhíocht agus cuid mhaith den chomhréir bunaithe ar *Gramadach na Gaeilge: An Caighdeán Oifigiúil*. An chuid den chomhréir atá taobh amuigh de chúram an leabhair sin tá sí bunaithe ar litríocht na Nua-Ghaeilge, agus go háirithe ar scríbhinní Pheadair Uí Laoire, Shéamais Uí Ghrianna agus Mháirtín Uí Chadhain. Ní beag an cúnamh a fuarthas as saothar gramadóirí mar Ó Nualláin, Ó Searcaigh, Ó Cadhla agus de Bhaldraithe, agus as foclóirí Uí Dhuinnín, Mhic Cionnaith agus de Bhaldraithe.

Tá na Bráithre Críostaí buíoch den Ollamh de Bhaldraithe de bharr an eolais agus na comhairle a thug sé dóibh i dtaobh pointí áirithe deilbhíochta agus comhréire. Tá siad go mór faoi chomaoin ag Séamas Daltún, M.A., Príomh-Aistritheoir, Rannóg an Aistriúcháin, a léigh na caibidlí ina bhfuil an deilbhíocht agus a bhí fial i gcónaí faoina chúnamh. Is ar a chomhairleasan agus ar chomhairle na Roinne Oideachais atá corr-mhionleasú déanta sa leabhar seo ar na rialacha atá sa ghraiméar caighdeánach thuasluaite. Is í an Roinn Oideachais a mhol an scéim ainmneacha atá ar litreacha na haibítire.

Is cuma cén t-ord ina léitear formhór na gcaibidlí, ach moltar caibidlí áirithe a léamh roimh chaibidlí áirithe eile, XVIII roimh XIX, XX: XXVII roimh XXVIII; XXXV-XXXIX roimh XL-XLIX; XLV roimh XLVI-XLIX.

Réamhrá leis an Eagrán Nua seo

Tharla Foclóir Gaeilge-Béarla Uí Dhónaill ar an bhfód le tamall agus gan é féin agus *Graiméar Gaeilge na mBráithre Críostaí* ag réiteach le chéile ar chorrphointe ba mhaith an deis é an t-eagrán úr seo le soiléiriú nó iomlánú a dhéanamh ar phointí áirithe, nó iad a shimpliú, i bhfianaise fhás na teanga agus ghnás na n-údar. An Dr Niall Ó Dónaill agus an Br Liam Ó hAnluain (solas na bhFlaitheas dóibh beirt) a d'ullmhaigh an t-eagrán seo ó thaobh na gramadaí de. Tá buíochas ag dul do Rannóg an Aistriúcháin, agus go háirithe do Sheán Ó Curraoin, Príomh-Aistritheoir, agus do Ghearáid Ó Caiside, Aistritheoir Sinsearach, a thug cuidiú go fial agus an t-eagrán seo á réiteach ag an nGúm.

Márta 1999

NODA

<i>aid.</i>	aidiacht
<i>ain.</i>	ainmneach
<i>ainmfh.</i>	ainmfhocal, ainmfhoclach
<i>athfhill.</i>	athfhillteach
<i>b[ain].</i>	baininsneach
<i>br.</i>	briathar(tha)
<i>c.</i>	caite, coinnfollach
<i>ceist.</i>	ceisteach
<i>claon.</i>	claoninsint
<i>coibh.</i>	coibhneasta
<i>comhord.</i>	comhordaitheach
<i>cón.</i>	cónasc
<i>etc.</i>	<i>et cetera</i> /agus araile
<i>f.</i>	fáistineach; foshuiteach
<i>f[ir].</i>	firinsneach
<i>for.</i>	forainm
<i>fosh.</i>	foshuiteach
<i>g.</i>	ginideach
<i>gair.</i>	gairmeach
<i>g.ch.</i>	gnáthchaite
<i>gin.</i>	ginideach
<i>g.l.</i>	gnáthláithreach
<i>guíth.</i>	guítheach
<i>i.</i>	iolra
<i>i.e.</i>	eadhon
<i>imthoisc.</i>	imthoisceach
<i>iol.</i>	iolra
<i>l[áith].</i>	láithreach
<i>m.</i>	modh
<i>n</i>	nóta
<i>neamhdhír.</i>	neamhdhíreach
<i>neamhph.</i>	neamhphearsanta

<i>neamhs.</i>	neamhspleách
<i>o[rdaith].</i>	ordaitheach
<i>orduimh.</i>	orduimhir
<i>r[éamh].</i>	réamhfhocal, réamhfhoclach
<i>s[aorbhr].</i>	saorbhriathar
<i>sealbh.</i>	sealbhach
<i>t.</i>	táscach
<i>tabh.</i>	tabharthach
<i>taisp.</i>	taispeántach
<i>u.</i>	uatha
$a > b.$	ó a a dhíorthaítear b
$a \rightarrow b.$	athraítear a go b

- () Focail faoi lúibíní cruinne i lár sampla féadtar iad a úsáid in ionad na bhfocal atá rompu.
- [] Focail faoi lúibíní cearnacha féadtar iad a úsáid nó a fhágáil ar lár.